

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Норд Анни Леонідівни
на дисертаційну роботу Роевої Ольги Сергіївни на тему
«Облік і аудит запасів в управлінні інноваційною діяльністю
підприємств», представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування
(галузь знань 07 – Управління та адміністрування)

Вивчення дисертаційної роботи Роевої О.С., її наукових праць, опублікованих за темою дисертації, довідок, що підтверджують практичне впровадження дозволяє зробити такі висновки щодо представленого дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Ступінь актуальності теми дисертаційного дослідження.

Інновації відіграють найважливіше значення і для національних, галузевих, регіональних стратегій економічного розвитку, і для розвитку конкретного суб'єкта господарювання, а інноваційні процеси стають обов'язковим елементом регулярної, звичайної діяльності суб'єктів господарювання, що обумовлює необхідність появи нових підходів і до управління інноваційною діяльністю підприємств і до функціонування таких його складових, як облік, контроль, аудит, аналіз. Разом з тим, затребуваними й актуальними є дослідження організації й методики обліку і аудиту конкретних об'єктів, які впливають на ефективність та результативність інноваційної діяльності, зокрема, матеріальних, фінансових, трудових ресурсів. У зв'язку з цим існує обґрунтована необхідність вдосконалення організаційних та методичних прийомів ведення обліку інноваційної діяльності з точки зору виокремлення інноваційної діяльності та елементів, що її забезпечують, як окремого об'єкту. Враховуючи ж підвищену потенціальну затребуваність в аудиторських послугах саме інноваційно активних підприємств (враховуючи необхідність додаткового залучення до фінансових ресурсів, наявність технологічно складних процесів тощо) дослідження питань аудиту виступає додатковим чинником підвищення конкурентоспроможності не лише суб'єктів аудиторської діяльності (з точки зору забезпечення внутрішньої системи якості процесу надання аудиторських послуг), а і в першу чергу суб'єктів господарювання, що провадять або планують долучитися до інноваційної діяльності.

З цих позицій дослідження Роевої Ольги Сергіївни на тему «Облік і аудит запасів в управлінні інноваційною діяльністю підприємств» є сучасним, актуальним та таким, що відповідає потребам вітчизняної науки, економічної освіти, розвитку національної економіки. Актуальність даної теми обумовлюється недостатністю наукових досліджень, які б системно та

комплексно розкривали організаційні та методичні засади ведення обліку та аудиту запасів з урахуванням складності та особливостей інноваційної діяльності підприємств та необхідності дотримання міжнародних стандартів в сфері обліку та аудиту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Роевої Ольги Сергіївни була виконана у відповідності з науково-дослідними темами Центральноукраїнського національного технічного університету: «Організація та методологія виконання завдань з надання впевненості» (0110U00004979), «Організаційні та методичні аспекти вдосконалення бухгалтерського обліку в умовах глобалізації економіки та інформатизації суспільства» (0112U002600) та «Розвиток функцій бухгалтерського обліку в сучасних умовах» (0118U007187). В рамках виконання даних тем автором запропоновано: підходи щодо класифікації аудиторських послуг в контексті дослідження запасів в процесі здійснення інноваційної діяльності підприємств; організаційні та методичні підходи щодо аудиту запасів відповідно до МСА; підходи щодо побудови облікової політики в частині запасів та розкриття інформації щодо них у фінансовій звітності на підприємствах, які займаються інноваційною діяльністю; положення щодо управлінського обліку запасів в процесі провадження інноваційної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Наукові положення, висновки і пропозиції, що містяться у дисертації Роевої Ольги Сергіївни, достатньою мірою обґрунтовані, логічні і достовірні.

Поставлена мета, що полягала у обґрунтуванні теоретичних положень і розробленні практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення організації та методики обліку і аудиту запасів з урахуванням особливостей ведення інноваційної діяльності та управління нею досягнута.

Дисертація відзначається змістовною та логічно ув'язаною схемою побудови і викладення матеріалу, а ознайомлення з її змістом та структурою свідчить про комплексний підхід до проведеного автором дослідження. Висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дослідження, є логічними і в повній мірі відображають основні результати, що впливають з мети та завдань дисертаційної роботи. Положення роботи проілюстровані достатньою кількістю додатків.

Достовірність та об'єктивність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується як належним рівнем теоретичного обґрунтування, проведеного на основі вивчення та аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених, так і логічним зв'язком з поставленою метою і основними завданнями.

Під час підготовки дисертаційної роботи автором опрацьовано достатню кількість джерел, серед яких: міжнародні та національні законодавчі, нормативні документи, стандарти й рекомендації; наукові праці

та монографічна література вітчизняних та зарубіжних науковців, статистична інформація, підготовлена Державним комітетом статистики України та міжнародними організаціями, матеріали спеціалізованих інтернет-ресурсів, навчальна література. Всі використані джерела є надійними, інформативними і забезпечують достатню базу для опрацювання та вирішення поставлених автором задач дослідження.

Достовірність результатів дослідження забезпечено використанням обґрунтованих загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема діалектичного методу (для вивчення економічної сутності запасів та їх класифікації); методів спостереження й зіставлення, статистичного методу (для аналізу особливостей та сучасного стану інноваційної діяльності підприємств в контексті їх впливу на організацію обліку і аудиту запасів); абстрактно-логічного методу й методів порівняльного аналізу (для розвитку й уточнення економічної сутності запасів, інноваційної діяльності, класифікації запасів); методів узагальнення, конкретизації й моделювання (для розробки напрямів вдосконалення організаційних та методичних положень обліку і аудиту запасів); методів аналізу й синтезу (для обґрунтування необхідності та можливості практичного застосування отриманих результатів).

Дослідження є особистою авторською роботою, цілісною і завершеною стосовно поставленої мети і визначених завдань.

Наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

До найважливіших результатів даного наукового дослідження, які характеризуються науковою новизною та мають важливе значення для науки і практики, можна віднести такі положення:

1. Розвинуто підходи щодо визначення сутності запасів як економічної категорії у взаємозв'язку з особливостями інноваційної діяльності, які базуються на авторському трактуванні інноваційної діяльності. В результаті автором запропоноване власне визначення запасів, як активів, придбаних (набутих) підприємством з метою отримання в майбутньому економічних вигод від їх споживання під час виробництва інноваційної продукції та/або в процесі управління інноваційною діяльністю та які утримуються для такого споживання або перебувають у процесі виробництва з перенесенням їх вартості до складу матеріальних витрат. Сформоване авторське трактування містить обґрунтування даної економічної категорії в процесі управління інноваційною діяльністю.

2. Запропоновано підходи щодо класифікації запасів з урахуванням особливостей провадження інноваційної діяльності, в основу яких покладено ознаки їх групування за функціональним і технологічним призначенням. Використання вказаних розробок дозволить підвищити достовірність та повноту інформації у процесах управління інноваційною діяльністю підприємства для прийняття оперативних і поточних рішень.

3. На основі детального аналізу інноваційної діяльності в Україні,

конкретизації особливостей ринку інноваційних продуктів та систематизації вимог Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, надання впевненості, супутніх та інших послуг, порівняльного аналізу основних видів аудиторських послуг, об'єктом в яких можуть виступати запаси (завдання з аудиту, огляду, інші завдання з надання впевненості, супутні та консультаційні послуги), що використовуються для інноваційної діяльності, автором уточнено мету, завдання та обмеження завдань, предметом в яких виступають запаси на інноваційно активних підприємствах. При цьому конкретизовані очікування та інформаційні потреби користувачів та відповідно умови залучення аудиторів, напрямки розвитку організаційного та методичного забезпечення виконання завдань з аудиту запасів в процесі управління інноваційною діяльністю підприємств. Вказані розробки стали основною для уточнення класифікації завдань з аудиту в цілому, в рамках яких запропоновано виділяти такі завдання, як індивідуальні та інтегровані (залежно від можливості поєднання й одночасного виконання завдання з аудиту повного комплексу фінансових звітів та окремої форми, статті та/або елементу), одиничні та комплексні завдання (залежно від кількості об'єктів, які охоплює визначений предмет завдання).

4. Розвинуто підходи до організації бухгалтерського обліку запасів шляхом обґрунтування теоретичних засад формування облікової системи та побудови облікової політики, яка враховує взаємозв'язок положень національних та міжнародних нормативно-правових актів, які регламентують організацію обліку в цілому та запасів зокрема й інноваційної діяльності як процесу. Розробка даних підходів виступає спрямована на підвищення ефективності системи управління та конкурентоспроможності інноваційно активних підприємств.

5. На основі проведеної класифікації видів аудиторських послуг в сфері інноваційної діяльності обґрунтовано організаційні положення аудиту запасів в процесі управління інноваційною діяльністю як окремого завдання, яке виконується відповідно до МСА 805 як завдання з аудиту елементу (рахунку, статті) фінансової звітності. Автором конкретизовано організаційні етапи завдань з аудиту запасів на інноваційно активних підприємствах, які зорієнтовані, в першу чергу, на дотримання вимог МСА в частині регламентування відносин із управлінським персоналом, розгляду шахрайства, законодавчих та нормативних актів, операцій та відносин із пов'язаними особами, облікових оцінок, подальших подій, іншої інформації, безперервності діяльності тощо.

6. Розроблено модель обліку запасів, яка базується на взаємозв'язку, узгодженості та послідовності окремих етапів спостереження, фіксування, документування, систематизації, групування та узагальнення інформації про запаси. Відмітною ознакою авторських пропозицій є орієнтація процесів формування облікової інформації про наявність і рух запасів не лише для потреб складання фінансової звітності, а в першу чергу для потреб забезпечення ефективності інформаційного забезпечення управління підприємством.

7. Розвинуто методичні підходи щодо побудови системи управлінського обліку запасів з урахуванням особливостей провадження інноваційної діяльності. Авторська модель охоплює цілісну систему формування і використання інформації про надходження, використання і списання запасів, включаючи стратегічне управління, планування і контроль, забезпечення оптимального використання запасів. Такий комплексний підхід дозволяє відображати всі аспекти використання запасів в процесі інноваційної діяльності (фінансові, технологічні, організаційні), що відповідає потребам управління, а також виступає підґрунтям для організації систем внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту).

8. Запропоновано авторське трактування суттєвості при виконанні завдань з аудиту запасів як комплексного поняття, яке охоплює три важливі аспекти: гранично допустимий розмір викривлення суми, класифікації, подання або розкриття інформації про запаси у фінансовому звіті, критерій для планування спеціальних аудиторських процедур, пов'язаних з інвентаризацією запасів, критерій для визначення необхідності модифікації думки аудитора в звіті та вибору типу такої модифікації. Автором конкретизовано фактори, які мають бути покладено в основу моделі розрахунку суттєвості при виконанні завдань з аудиту запасів в процесі управління інноваційною діяльністю, що забезпечить підвищення якості виконання завдань з аудиту з урахуванням потреб користувачів їх результатами.

9. На основі досліджень взаємозв'язку аудиторських процедур, аудиторських доказів та інвентаризації обґрунтовано напрями та особливості використання інвентаризації в процесі виконання завдань з аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, що виступає основою для вдосконалення методики виконання завдань з аудиту запасів в процесі управління інноваційною діяльністю. Авторські пропозиції в частині необхідності розробки національного положення (стандарту) стосовно проведення інвентаризації та використання її результатів в процесі виконання завдань з аудиту фінансової звітності та його наповнення сприятимуть забезпеченню якості проведення аудиту.

Практичне значення висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати дослідження, наукові висновки, положення та рекомендації дисертації мають важливе значення не лише для розвитку теоретичних, організаційних та методичних положень обліку та аудиту запасів в управлінні інноваційною діяльністю, так і для практичної діяльності суб'єктів господарювання, що підтверджується їх впровадженням, зокрема:

ПрАТ «Криворізька будівельна компанія» (довідка №1268 від 02.10.2020 р.) використані пропозиції щодо формування облікової політики в частині обліку запасів;

ТОВ «Термоліт-Інвест» (від 4.11.2020 р.) використані рекомендації щодо концепції побудови управлінського обліку та аналітичної системи

рахунків обліку запасів в управлінні інноваційною діяльністю;

ТОВ «Ферросистема-Трейд» (довідка №352/1 від 02.12.2020 р.) використані розробки, які стосуються організації управлінського обліку, процесу бюджетування, системи аналітичних рахунків запасів, а розробки, які стосуються організації аудиту запасів – при побудові системи внутрішнього аудиту та визначенні потреб у взаємовідносинах із зовнішніми аудиторами.

Теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи Роевої Ольги Сергіївни використовуються у навчальному процесі Центральноукраїнського національного технічного університету під час формування навчально-методичного забезпечення з дисциплін, які входять до освітньо-професійних програм зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»: «Фінансовий облік І», «Управлінський облік», «Облік за видами економічної діяльності», «Організація обліку», «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством», «Облікова політика», «Організація і методика аудиту» (довідка № 33-15/1297 від 10.09.2020 р.).

Повнота викладення основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації.

Результати дисертаційної роботи опубліковано у 16 наукових працях, з яких 10 написані самостійно (у тому числі 6 статей та 4 матеріали конференцій), 6 підготовлені у співавторстві (у тому числі 1 розділ в колективній монографії, 1 стаття та 4 матеріали конференцій). Загальний обсяг публікацій становить 6,89 др.арк., автору належить 5,96 др.арк. Публікації включають 1 статтю у науковому періодичному виданні іншої держави, що входить до ОЕСР та ЄС, 2 статті у наукових періодичних виданнях України, які на момент публікації були включені до категорії «Б», 1 розділ в колективній монографії, 4 статті у наукових виданнях України, які зареєстровані у міжнародних наукометричних базах даних, 8 тез доповідей та матеріалів конференцій.

Академічна доброчесність.

Порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, само плагіату, фабрикації, фальсифікації) в дисертації та наукових працях, у яких висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження Роевої О.С., не виявлено. Всі необхідні посилання на джерела інформації наявні та оформлені відповідно до діючих вимог, законодавство про авторське право дотримано.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Не заперечуючи важливість та актуальність проблематики дисертаційної роботи Роевої О.С., позитивно оцінюючи рівень розробки теоретичних і методичних положень, обґрунтованість практичних рекомендацій та висновків, вважаю за необхідне виокремити певні дискусійні моменти:

1. Викладення матеріалу в першому розділі роботи доцільно було б подати в іншій послідовності, виокремивши окремих (перший) параграф, присвячений особливостям провадження інноваційної діяльності. Така послідовність дозволила б підсилити обґрунтованість авторських пропозицій щодо їх класифікації, яка представлена в першому параграфі, але без наявності попередніх досліджень особливостей інноваційної діяльності (яке подане в другому параграфі) виглядає дещо теоретизовано. Крім того, такий підхід дозволив би комплексно подати вплив інноваційної діяльності на організацію і обліку, і аудиту, натомість в авторській подачі матеріалу в першому розділі такої комплексності та системності не простежується.

2. Виходячи з авторського аналізу переваг, обмежень та недоліків видів аудиторських послуг, об'єктом в яких можуть виступати запаси, що використовуються для інноваційної діяльності, значний потенціал мають інші завдання з надання впевненості та консультаційні послуги, які дозволяють сконцентруватися на таких важливих проблемах як ефективність використання запасів (параграф 1.3., с. 72-75). З цих позицій логічним було б розглянути організаційні та методичні положення виконання вказаних видів послуг в третьому розділі, а не концентруватися виключно на питаннях завдань з аудиту, мета та процедури яких обмежені вимогами Міжнародних стандартів аудиту.

3. Проблеми обліку і аудиту запасів автором розглядаються в контексті управління інноваційною діяльністю, тому логічним було б доповнення ієрархічної моделі нормативно-правового регламентування організації бухгалтерського обліку запасів в процесі інноваційної діяльності (параграф 2.1, с. 82-88) блоком внутрішніх документів, які визначають та регулюють процеси управління на підприємстві в цілому та інноваційної діяльності зокрема.

4. Враховуючи різноплановість інновацій та інноваційної діяльності (на які автор звертає увагу в першому розділі), при обґрунтуванні пропозиції щодо організації первинного документообороту та побудові управлінського обліку доцільно було б сконцентрувати увагу на конкретному виді інновацій, що підвищило б практичну значущість результатів дисертаційного дослідження.

5. В роботі бракує аналізу достатньої кількості зарубіжних публікацій останніх років та сучасної зарубіжної практики щодо обліку й аудиту запасів.

Оформлення дисертаційної роботи

Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затверджених МОН України, наказ №40 від 12 січня 2017 року. Матеріали дисертації чітко висвітлюють одержані під час дослідження науково-практичні результати.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Росої Ольги Сергіївни на тему «Облік і аудит запасів в управлінні інноваційною діяльністю підприємств», представлена на

здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані теоретико-прикладні результати в сфері організації та методики обліку і аудиту запасів. Дисертація Роевої О.С. відповідає спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

За змістовними та формальними ознаками дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 10, 11, 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року №167. Автор – Роева Ольга Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Підпис <i>Степан Т.Т.</i>	засвідчую
Начальник ВК <i>О.А. Сасенко</i>	О.А. Сасенко